

ԲԱՐՁՐԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԱՐՈՒԵՍԴԻՏԱԿԱՆ

Ժ. ԱՐԻ 1896

Տարեկան 10 ֆր. ուղի - 4 լր.;
Վշանական՝ 6 ֆր. ուղի - 2 լր. 50 կ.;
Մեկ թիվ կայտե 1 ֆր. - 50 կրու.

Թիվ 12, ԳԵՎՑԵՄՔԵՐ

Ո Ր Ս Ո Ր Մ Ն Ե Վ Ե Ն

Ե Ր Ա Ժ Ց Ց Ա Կ Ա Ն

ՀԱՅՈՒԹ ԵՐԱԾՈՅՈՒԹԵԱՆ ՆԱՐԱԴԻՑ
ԳՈՅՆԴՐԵՐԻ ԵՐ ԽԸՆ

Պողոսյ "Արեւելք", լրացրին 5600 թուայն մէջ, Յանուար 23 թուականաւ Երասսայէմն գրուած նամակ մը կար, որ "Հանձէւ Անօրեայի, անցեալուար-ւ" (1895) Մարտ

եւ Ապրիլ ամսաթերթերուն մէջ՝ "Հոյիուած երաշուաբնեւանորդնոր Դուռափէւ, մը վերսագրին տակ հրատարակած իմ Հատուածին մի կէտին նկատմամբ՝ Պու. Խմբագրութեանդ ուշագրութիւնը կը հրաւերէւ: Այն "թէ նոյն երածշահական գասագիրն յօրինողն է կեսարացի Գապասագալեան Գրիգոր Պափիր, եւ թէ այն գասագիրն ընաւ կապ չունի Գէօրգ Դպրի թարգմանաւ Մուհամեդուն անուն ձեռագրին հետ:

ԺԵ

Հատուածագիրն իր այս կարծիքը յառաջ կը բերէ, վերջերս պատահմամբ իւր ձեռքն անցած, գր. Գապասագալեանի "Նուագարան", անոն զըցչին թէ Ելշատակարանն կարդարվ, եւ թէ երածշատոթեան վրայ գոած "Աշ- տեցութիւն" իւր երաժշտութիւն, ընթարձակ հատուածն վերծանելով. որոնցիւ կուրոներ եւս յառաջ կը բերէ իր նամակին մէջ:

Երասսաղէնի նամակագիրն իրաւունք ունի. իմ գոտած "Երածշախան գասագիրն, Կեսարացի Գրիգոր Պափիր Գապասագալեանին հեղինակութիւնն է, եւ ալ բողորվին համոզում դայտուած եմ այս մասին, բայց ոչ թէ այդ "Նուագարան", անոն զըցէն, որ արգէն ունիր, եւ որուն օրինակներէն շատ ու շատ թուավով կը գտնուին կեսարից մէջ եւ յիշուած է նաև Հ. Գարեգ. Զ. ի Մատենագիտութեան մէջ (եր. 507.), այլ այն գրքէն որ գարձեալ Գրիգոր Պափիր Գապասագալեանի հեղինակութիւնն է, եւ որ պագրուած է 1803 թականին ի Կ. Պոլիս:

Այս գրքովն վերջերս ձեռք անցուցած եմ. Հարի կը համարիմ հայ անոր "Շակատն, եւ յիշատակարանն յառաջ բերել.

"Ճակատն — Գիլր երածշատական. Յօրում պարունակին Հայերէն, Յանարէն, եւ Պարսկերէն հարցմանը՝ եւ պատասխանատուաթիւնը համառաբար: Ի Հայրապետութեան Մրբյ Ալբույշ Հջմիանի Տեառն Գաւթի Արբազան Կտթողիկոսին Ամենայն Հայոց: Եւ ի Պատրիար-

գոթեան Արքյ Աթոռով երտուաշէմի Տետան
թէոգորսի Արհի Եպիսկոպոսին Արքը լրցեալ
և Եհափառ Հրամանաւ Մ'եծի Արքայանիստ Մայ-
րաբարձրի Կոստանդնուպոլիս Արքազան Պա-
տրիարքի Տետան Յօհաննու Աստուածուաբան,
կոչեցեալ վեմբաբան բարունապետին Արքեամբ
շարագրոցի կեսարացի Գալապասիալեան գրիգոր
գորի և թուին Հայոց ՌՄՇԲ: Յուլ. 20: Ի
Տղորուն Յօհաննէւան Պատուի: (1803):

ՑԷՐՊԱՒՐՈՒՆ:

"Փառք անձառնելի՞ սուրբ Երրորդութեան.
Եւ պատաւ յաւէտ՝ մի Աստուածութեան,
ի Հայր եւ Անրի եւ ի Սուրբ Հոգին.
այժմ եւ յարաժամ՝ եւ միշտ յաւիտեան:
Որ Հասոց յաւաբու զայս փորիկ մատեան.
որ Հարցախրացն պատասխանաբան.
յերաժշտութիւնն գիտութեանց ուսման.
կարի ցանկալի՞ Համառատական:
Սա պարունակէ զ'Հարցմուկն Հայկական.
ընդ որով Հակիրէն ինչ ինչ յունական.
գուն ինչ եւս Հարցմոնն՝ սնն պարզսկական.
որովք յարդարին՝ երգե երգուական:
Զայնք երաժշտացն եղանակական.
Հիմն երգութեանց՝ երաժշտական.
եւ Համայն գորիկիք՝ երգեցողական.
բացայսոյ բանի՝ գոն Հարց պատասխան:
Թէպէս է կիսաւ ըստ արհեստական.
Համառու գոյսն է խրցանն եւ բան.
եթէ տէր կամի սորոյն լըրական.
տեսանես տերամբ՝ ի յօրս պատգան:
Զանարթուն յիշել՝ գուազասիեւան.
մաղթէմ սիրելեաց՝ զգիկոր կիսարիայն.
ընդ Հարբք եւ եղարքքս հոգեւորական.
որ լիջեք յիշեալք՝ դա՞ք եւս անխօփանն:

Գրիգոր Դպիր Գալապասագլեանի այս
գրը կամ, Հ. Գարեգ. Զ. ի Մատեանագիտու-
թեան, մէջ յիշատակուած չէ. սորո պարունա-
կութիւնը բաղդատելով իմ ձեռագրին հետ, կը
տեսնեմ՝ որ թէեւ կարգերն, Հարց ու պատա-
խաննեն նման են, բայց այսու ամենայնիւ ձե-
ռագիրը շատ ընդգրածակուած է, ուրեմն գրիգոր
Դպիրն իւր պագարութենէն քանի մը տարի
ետքը, կրկն ընդգրածակն զրած է, ինչպէս կը
յիշեցնէ ինքն ալ, վերն յառաջ մերուած տու-
նաւոր յիշատակարանին մէջ. «Եթէ տէր կամի,
կըսէ, այս Համառուին տեղ պագացին աւելի
ընդգրածակն յառաջ պիտի բերնենք,» և ար-
դեամբ ձեռագրին ունի այսպիսի ընդգրածէ

մասեր պարզ բացատրուած, եւ յաւելուածներ
որ ապագրին մէջ կը պակսին:

Կը կրկնենք թէ մեր գուած երաժշտական
ձեռագիր զասագիրքն կնարացի Գրիգոր Դպիր
Գալապասագլեանին է, եւ կրկն տպագրութիւն-
ներէն վերջ գրուած, եւ այն գոյցէ 1805
թուականն, որպէս կետեւ կ'աւանդուի թէ գրի-
գոր Դպիրին 1807 թուականին սկիզբները վախ-
ճանած ըլլայ:

Հոս անցողակի կ'ուզնեք յիշեցնել՝ թէ
մնիք արդեն այդ ձեռագիրը գեորգ Դպիրին
ընծայած չելիք. այլ տեսնելով թէ ձեռագրին
յիշատակարանը՝ եւ հետեւաբար թուականն կը
պակսի, եւ դիմին ալ շատ նման է Մորգնինորդին
անուն գրքին, որուն թարգմանին եղած է գեորգ
Դպիր, կարծիք յայտնած էնիք՝ թէ այս ձեռա-
գրին ալ ընտրենածն ըլլայ նաև իսոյց գեորգ
Դպիրն. այժմ մեր այս կարծիքն փոխուած է:

Տ. Վ. Պ.

ԼԵԶՈՒԱՐԱՆԱԿԱՆ

ՀԱՅՆԵԿԱՆ ՏԱՐԱԾՈՒՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՏՈՐՏՈՎՈՒՆ

(ՀԵՐԱՆ-Ն-ԲԻ-Ն-Ի-Ի-Ի-Ն-Ի-Ի-Ն-Ի-)

ՄԱՍՆ Բ.

Բաղաձայն գրելի:

Ո՞նչեւ յարդ ձայնառաց վերայ խօսե-
լով՝ արտասանեն Եթեան մասին ու եւ դժուա-
րաթեան շանդիպացանք. վասն զի Հայերէն
ձայնառները միենայն են թէ գրաբարի եւ
թէ աշխարհաբարի մէջ: Բայց ինդիրը բոլո-

* Գր. Գալապասագլեանի Դիքը երաժշտական,,
(144 էջ), և նուապարան երաժշտական,, (63 էջ, Բ.
ապար. 1803) կազ նաև մեր մատնապարանը: Գա-
լապասագլեան ունի նաև նոյն 1803ին (Փառ. 4)
տպագրուած ուրիշ սփնդափնդ յաստարաբիթին մը՝
«Երկու կողման նուապարան,, (160 էջ), որ նոյնէսն
մը մատնապարանը կը գտնուի: Անդնանդապիթինն
է այլեւայ երգեթը. մնջնէ էլ 88 ոտանաւոր որգերն են
կ'ընեայ իրէտ յորինուա, իրաբանվիրն տակը նշա-
նակած է տանկերն իր մը, որոն եղանակաւ պիտի
երգեթը: էլ 89-110 յուապէն ւեկնեցական երգեթը
մագիրներ ամերէն տանորով եւ անոր կուած հա-
մապատասխան այսերէն մողենիներ, շարականեր
են: էլ 111-14 «անուած երաժշտական», թէ զնուէ
է, էլ 115-141 մողենից եւ տաղ, էլ 142-62 անուածը
յուապէն ամերէն: էլ 163-64 «Հայր մօր, յուապէն
և տամէնին: էլ 165 Եթառակարան: էլ 166-60
տուակ պամէներն երգետ, որոց նախական այսերէն
երգեր կը զնուուի զրին մէջ: ԽՄԲ: